

АРТЕМ ОРЕЛ

ІЖАК

МИРОТВОРЕЦЬ

АВГСБУРГ, 1946.

А. ОРЕЛ

ЇЖАК — МИРОТВОРЕЦЬ

КАЗКА

Авґсбург 1946

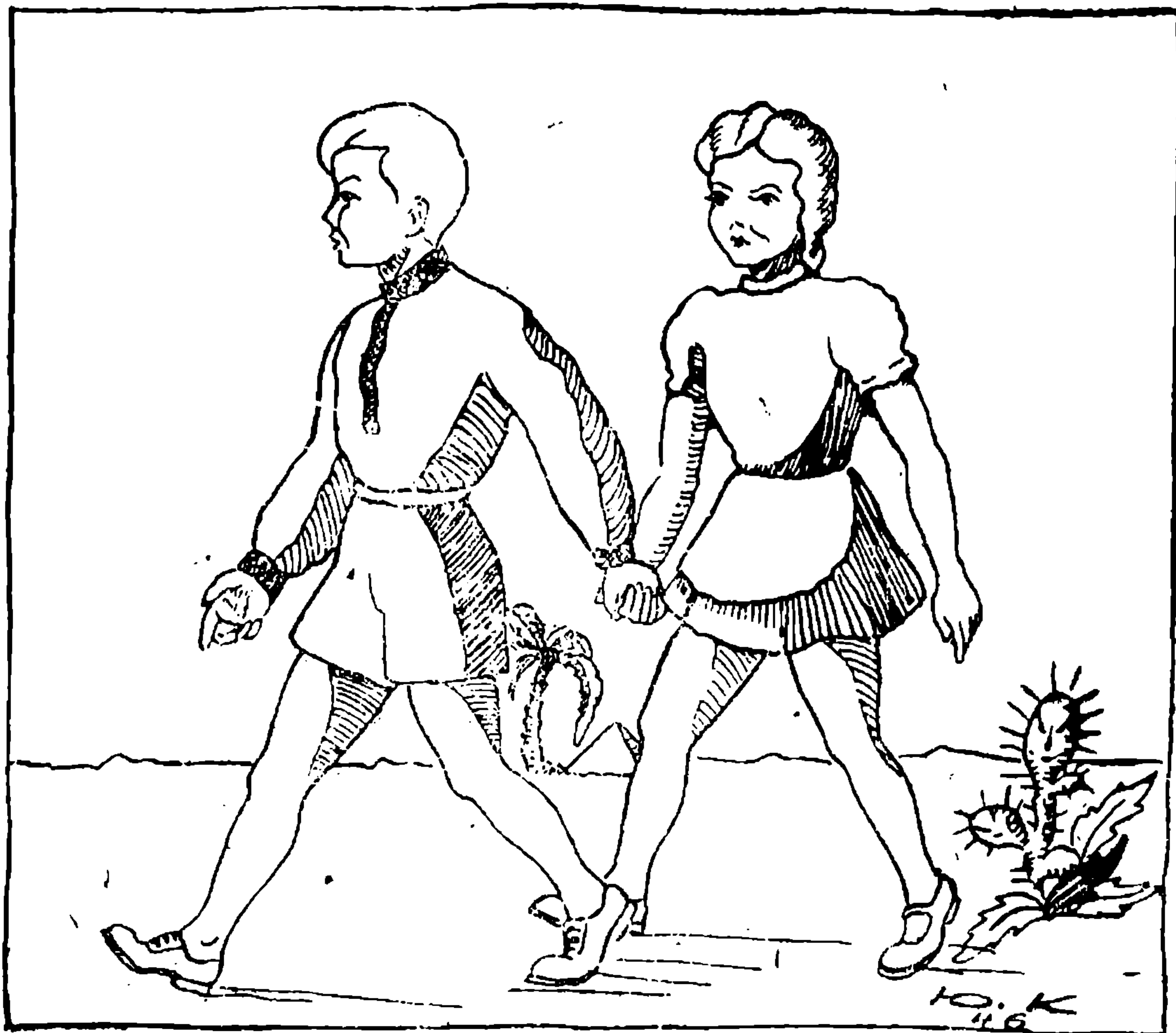
Lic. UNNRA Team 558

Виправлення друкарських помилок

стор.:	Надруковано:	Треба читати:
14, рядки 5—6 згори 20, під малюнком.	Я колючки ці пере- клав В в природи `серця вкрав Виразали у похід	Я в природи серця вкрав, В колючки ці пере- клав. Виразали у похід.

I.

Ось вам Лі, а то Мирон.
Снівсь обом їм той же сон:

Сніг, зима здушила все,
Вітер дерево трясе,

Все пройма холодна мла,
Все живе шука тепла.

Сплять поля, гудуть діброви,
І мисливці йдуть на лови.

Сірий заєць їх уздрів,
З переляку побілів.

Він вискакує з нори
Лиш вечірньої пори.

Вдень не зімкне оченят,
Пише вірш для зайченят.

На дозвіллі Лис теж пише,
Вовк голодний злістю дише;

Вийде в поле, — завірюха,
Рад би гризти власні вуха.

Біля печі хатній Пес
Все читає про конгрес,*)

Що його скликає Лев
Десь в оазах між дерев.

Говоритимуть там жваво
Про людське й звіряче право.

Як почули Лі й Мирон,
Що й у звірів є закон,

Закортіло й їм на в'їзд
В вирій, де птахи без гнізд**)

Або в гніздах, та пустих
У краях гарячих тих.

Ах, якби на плечі крила,
Я б у вирій полетіла! —

Заломила руки Лі:
— „Брате, ми в чужій землі!

---

*) Конгрес — з'їзд. **) Птахи, що прилітають до нас з вирію, гнізд у вирії не роблять і пташенят там не виводять.

Ані батько, ані мати
Ради тут не можуть дати!

Не поможе і протест“...
Але дав Червоний Хрест

Літака, хоча й старого...
І полинули в дорогу

Лі й Мирон, мов гураган,
Через море — океан,

За годину, може, дві
В африканській аж землі

Приземлилися як слід
Між високих пірамід.

Звідси пішки через плац...
І побачили палац.

Біля нього аж гуде:
Звіра тьма-нарада йде.

На трибуні сірий Вовк
Щось дурне й несутнє товк:

— „Милі звірі, це не тайна:
Вовк-жадюга незвичайний.

Але то було колись.
Нині він перемінивсь..

Був нациста і фашиста,
А тепер душа вже чиста.

Може, це й здивує вас,
Алеж це вже інший час.

Вовк тепер не злодій, ні.
Гляньте шапка на мені

На трибуні сирій Вовк
Щось дурно й несутне товк

Почервонена, мов кров;
Це не звірство, а любов

Означає. Я б тепер
За любов і мир умер.

Якщо хочете, то вівці —
Ось хто справжні гітлерівці.

Давши волю цій істоті,
Спокою не жди в Європі.

Якщо їм не буде впину,
Передують всю звірину,

Бо навчились у людей...
Тут угледів Вовк дітей:

То Мирон і Лі стояли...
— „Га, ці як сюди попали?“ —

Вовк тут гримнув та й до них,
Переляканих, малих. —

Все завило, скаче, бреше,
Лис навперейми вже чеше.

— Гей, лови, держи їх, ріж.
Та дави їх, рви і їж!!!...

Тут Мирон навколо глянув
І стрибнув у добру яму,

У румовища від бомб
З пірамід і катакомб.

Скочила за ним і Лі
У подертому біллі, —

Побувала вже в зубах
У Слона — це просто жах!

Але тут нова тривога —
Лев тримає стан облоги.

Звір у розпалі снаги
Преться в яму без ваги.

Та Мирон, а з ним і Лі
Пряжать цеглою, звірні

В очі кидають пісок,
Не смачний то був кусок.

Не дочислив дехто й зуба...
Тут питання стало руба:

В обороні людських прав —
Або пан, або пропав.

Мирон Вовкові — собаці
Вибив око. — Клятий наці

Був зубами Лі схопив,
Алеж дорого сплатив...

Надійшла безока ніч,
Діти радились, щоб січ.

Тут закласти й боронитись,
Чи умерти, чи відбитись,

Страх їм геть серця обгриз, —
Що ні смутку вже, ні сліз.

Млу глибоку ніч пустила,
Звіра тьмою осліпила.

Лев тоді накликав авт
І просив усіх на равт. *)

---

*) Урочисте прийняття у великопанських колах.

Стихли збуджені простори;
Та не чули діти змори,

В тузі лютої пори
Мирон дивиться — з гори

Суне щось, немов стіна.
То бо злізли на Слона

Барс і Вовк, і та фортеця,
До дітей наосліп преться.

Засмутилась Лі тремтюча, —
Тут загибіль неминуча.

Та твердий лишавсь Мирон,
Майстер грізних оборон:

„Це не вперше бійка в світі,
Тож не будемо тремтіти“ —

Він сказав і взяв до рук
Добре вив'ялений бук.

Але Слон не завагавсь —
Уперед сердито пхавсь.

Цей хоробрости взірець
Дав би всій борні кінець.

Але в цю останню мить
Вчули діти шарудить

Щось позаді, ніби щур
Прогриза холодний мур.

Діти кинулися в ляку
На нового забіяку.

Стала з каменем тут Лі,
Ще й пісок у пелені, —

„Хай, мов, лютий звір наскочить,
То засиплю йому очі.“

Але що за тайний знак?
З муру вихопивсь Іжак,

Показав діру в помості
І прохав до себе в гості.

В підземелля їх пустив,
Хід камінням замоствив

І повів їх Іжачок
Млою мудрих стежечок.

Вів і довго, і звивисто
В підземеллі ніби місто —

Іжакове царство тут —
З вищербів руїни кут.

— Ми задивлені в принаду,
А Іжак готує зраду,

Серцем чую, — каже Лі
З тінню смутку на чолі.

Ці слова Іжак спіймав,
Не образивсь і сказав:

— „Чую ззаду рине рев —
То підмогу вислав Лев,

Дав наказ, щоб вас узяти,
Враз підсмажити й подати

Для гостей на царський стіл
Як порадив Крокодил.

Крокодил — у Лева кухар,
Кровожерна то псяюха.

Але що за тайний знак?
З муру вихопивсь їжак.

Не для втіхи, не для марень
Вас веду туди, де камінь

Все стискає, все обняв.
Світ науки, світ уяв,

Світ, де серце з жалю билось,
Та не марно, бо лишилось

Ось помножити цю зброю,
Що я винайшов для бою

Проти кривди на весь світ
Працею останніх літ;

Світ сердець, що людство люблять,
Зброю їх на тих, що гублять

Людство й неповинну кров,—
Показати я готов“.

Тут їжак у скриньку вліз,
Вийняв з неї механізм,

Повернув якісь гачки,
Звідти впали колючки,

Чисто наче їжачина
Гостра і цупка щетина.

Взяв тоді їжак колючку
У свою холодну пучку,

Сів з утоми на солому
І сказав цілком свідомо:

Сили у борні нерівні —
Колючки ж мої чарівні,

Дам я вам отут пучок
Чарівних цих колючок.

Дам я вам отут пучок
Чарівних цих колючок

Вам відомо, що їжак
Звір сумирний, не хижак.

Проти людства звір у змові, —
Колючки ж ці атомові.

Я колючки ці переклав,
В в природи серця вкрав.

Тайни серць вогнем огріта:
Ця колючка знаменита,

Вічна сила в ній дріма,
Лиш пусти її, сама

Враз на рога летить,
Пробивається ту ж мить

Чи крізь панцир, чи крізь шкіру,
Проникає в серце звіру

Чи й людині-хижакові,
Що не здатна до любови,

Все, що зле чи ненависне,
Дохне зразу, ані писне,

Неповинних же дітей,
Добрих звірів чи людей

Ця колючка не бере,
Клаптя шкіри не здере.

Я нікого не тривожив,
Поки зброю не розмножив,

І бажав, щоб миротворці
Стали зброї цій дозорці

Проти тих, хто кривдить, ріже,
В кого на руках ще свіжі

Плями з неповинних крови,
Чисті серцем, вам з любови

Видаю таємну зброю
Задля миру і спокою.

Скривджені, але огріті
Сонцем правди, йдіть по світі,

Всі країни перейдіть,
Лад і спокій наведіть,

Кривду знищуйте у зворах,
У лісах, долинах, горах,

У таємних, темних норах,
Перейдіть і по таборах, —

Там засмучені серця
Ждуть неволі їх кінця.

А тепер як першу спробу
На тварину твердолобу,

На Слона, що валить мур,
Лі, колючку цю пошпур!"

Криком радости обнята
Ухопила в рученята

Чарівну колючку Лі.
— „Гиньте, всі творіння влі!"

Мусиш перед тим сказати.
Як колючку опускати!

А не скажеш — колючина
Упаде, мов соломину", —

Отакую останню раду
Дав їжак. А втім позаду

Аж гуло каміння з муру —
Слон почав служити здуру,

Хижакам домагав,
Все валив і розкидав,

Добирався до дверей,
Щоб подужати дітей.

Тут Мирон, не стерпів він,
Вдарив Іжаку поклің,

Перебрав колючку в Лі,
— „Гиньте, всі творіння злі!“

— Він гукнув і ніби стрілив,
Хоч колючкою й не цілив.

Слон лиш ойкнув: „Ой-ой-ох!“
Затремтів і миттю здох.

Жаліслива Лі, — вона
Тут оплакала Слона:

„Краще б Вовк від бомби тріс —
Клятий наці — комуніст,„

Ну простіть маленьку Лі
За неграмотність її.

Їй політика не в руку, —
Іа життя бере науку.

Молода ще голова
Часом плутає слова:

Чи нацист, чи комуніст, —
Все один для неї зміст.

Як ухопить її гнів,
Не щадить ніяких слів.

II.

Як побачив Вовк і Барс,
Що Слонові негаразд,

Заревіли диким ревом,
Бігли радитися з Левом.

— „Царю вищої породи,
Вже не матимеш свободи,

Якщо зараз Їжака
Не скара твоя рука!

Хто веде нас до загину?
— Той, хто любить Україну.

Став тут Лев на задні лапи,
Повернувся лицем до мами,

Указав на річку Ніл,
Де купався Крокодил.

— „Гей, виходь на суходіл,
Спраглий бою Крокодил!

— Мовив Лев, — а втім Акула,
Може б, тая проковтнула

Їжака, зайшовши ззаду,
Як прибуде на нараду!“

Став тут Лев на задні лапи,
Повернувсь, лицем до мами.

— „Думка в мене теж така:
Проковтнути їжака, —

Обізвавсь 'Осел вухатий, —
А для цього попрохати

Мусимо такого звіра,
В кого сили щонеміра:

От хоч би пан Бегемот —
Має силу, певний рот,

Голий і товстий живіт,
То живіт на цілий світ,

Очеревина така —
Саме вбити б їжака.

Залунав тут хвальний рик,
Свист, виття, разючий сик:

Бегемота всі, як слід,
Виряжали у похід.

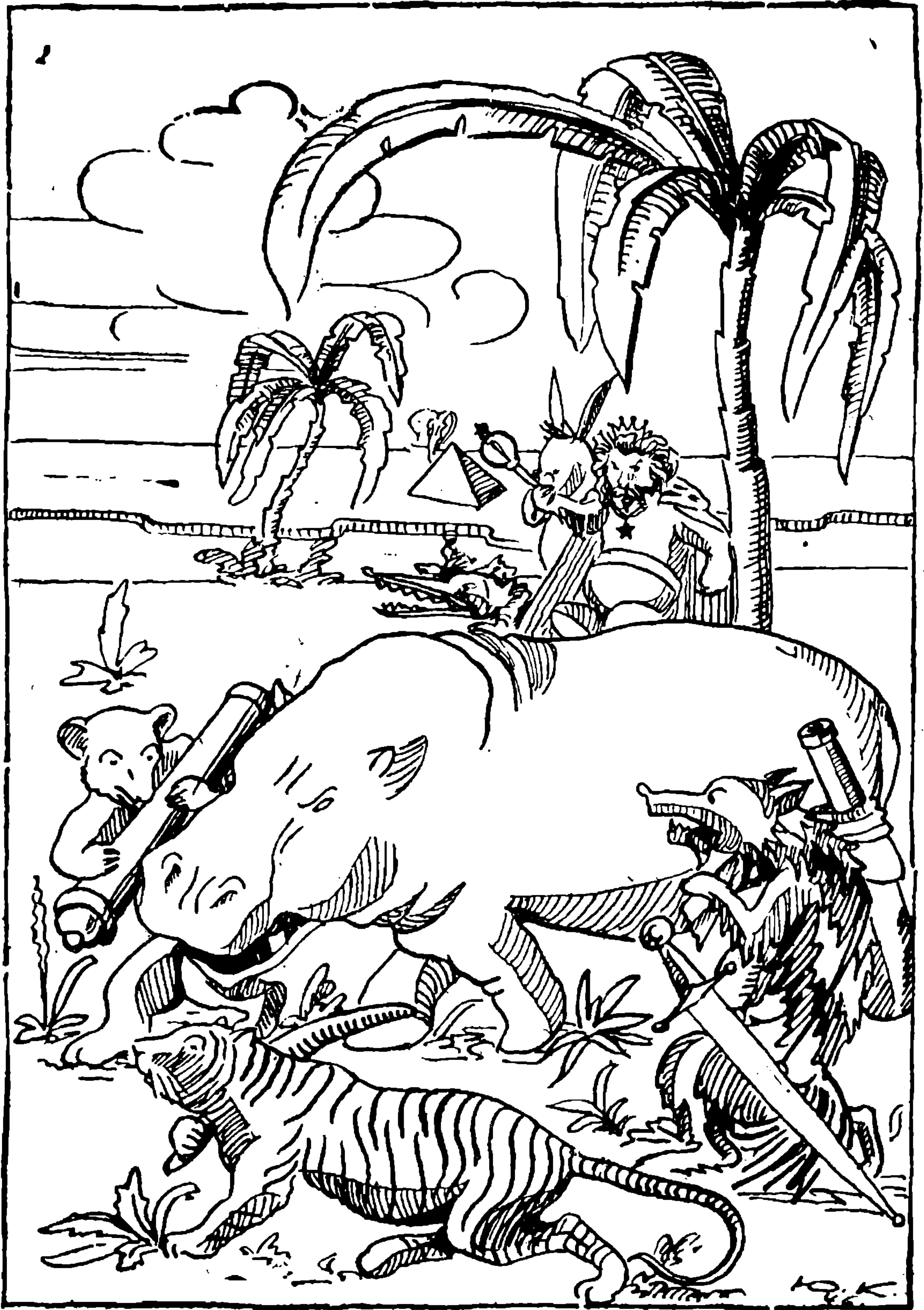
Ніс Ведмідь, як добру хату,
На плечі важку гармату.

Вовк у торбі ніс картеч
І важкий при боці меч.

Тигр прибав з-над річки Ганг,
Ніс кривулю — бумеранг.

Всіх їх Лев в їжачу зону
Як надійну охорону

Бегемотові придав,
Бож було не до забав...

Бегемота всі, як слід,
Виражали у похід.

III.

Хто то стука, хто то грюка? —
Бегемот — страшна звірюка

З їжаком зчепився в бою
Влітку ранньою порою,

Здибав він його у полі
На прогулянці на волі,

Тут без зброї серед круч
Бились грізно голіруч.

В цю годину Лі й Мирон,
Стомлені, запали в сон;

Серцем смілі, мов ацтеки,*)
Серед злоби й небезпеки.

А тим часом їжачок
Без чарівних колючок

Мусив тут, хоч круть, хоч верть
Битись на життя і смерть.

У красі ясного ранку
Бились так безперестанку...

---

*) Колишня назва одного племені Мехіко, що боролося проти європейців, які заселявали Мехіко.

Бегемот скакав тут круто,
Заплітав смертельне путо —

Націляв важкий копит,
Їжака щоб наступить

Або вдарить животом.
Та їжак літав орлом,

І голки цупкі, мов дріт,
Вгородив йому в живіт.

Заревів тут Бегемот:
„Ах, чортів тобі сто сот.!

Осоромив на весь світ,
— Поколов мені живіт,

— Гордість всю мою і честь
Споневірив; вид увесь

Зіпсував мені навік.“
І ревів і геть утік

Бегемот до пірамід,
Аж лишив кривавий слід.

Дав тоді твердий їжак
Бегемотові антракт.

Добре й сам стікав він потом,
То й не гнавсь за Бегемотом.

Цей шляхетности порив
Бегемота геть скорив,

А ще більше налякав,
Перед Левом він упав

На коліна; вдарив звіт:
— „Поколов мені живіт.

Осоружний Іжачисько,
Перемоги був я близько,

Та в живіт мене він вразив
І смертельно цим образив.

В мене ж обшир живота —
То ж Ахіллова п'ята.“

— „Досить, досить —, рикнув Лев —,
Тільки й знаєш — бов та бев!

Лиш язик твій добре хляпа,
А в ділах ти гірший цапа —

Осоромив хоругов, —
Язиком лиш — бев та бов!

А дурний, як баций струсь.
Ще до тебе доберусь...

На дітей хай стануть звірі,
Що тверді у чесні й вірі,

Хоч язик у них не шовк“...
Тільки ж тут Ведмідь і Вовк

Разом скочили в палату:
— „Царю, маєш гостру втрату —

Тигр упав в останнім бої
Від нечуваної зброї!

Не легка це оборона —
Ой, гірка ж твоя корона!

Клич бо дію — не розмову;
Зброю люту атомову

Передав Іжак людині.
Що ж лишилося тварині?

Тут замало думки трьох...
Клич нараду десятьох!“

Лев гукнув : „Знайду вже мову,
Лиш колючку атомову,

Що їжак її таїть,
Ви до мене пригорніть!

Покажу я всім примір,
Як людей карає звір.

Я для сутої науки
Тих дітей віддам на муки,

Що їжак сховав у табір,
Бо твердий мій дух і намір:

Панувати мусять руки,
А не розум чи науки,

А найкраще — гострі зуби. —
Цей керунок не до згуби !—

Бо для розвитку нам люб
Той закон, де зуб за зуб“, —

Вирік Лев — Він був стиліст —
І задер сердито хвіст.

Був то знак — вести нараду
Десятьох — такого складу:

Лев як президент і цар,
Лис — собачий комісар, —

Бо собаки й повноправні —,
Та живуть як бездержавні.

Ще були тут Рись і Барс,
Вовк з північних володарств,

І Ведмідь з лісистих гір,
Від курей протектор*) Тхір,

Від ссавців була Жирафа
І Гориля — Каїфа,

Що дала холодну раду —
Вбити Іжака за зраду.

Оборону людських прав
Заєць тут на себе взяв.

Власне, Зайця в раду втис
Боронити людство Лис.

— „Нум, зведім думки до ладу“ —
Мовив Лев, відкривши раду.

Та для ради кепське тло,
Коли все тут аж гуло:

— „Царю, молимо, як Бога,
Смерть близька, страшна тривога...

Накажи дітей роздерти,
Запалити й попіл стерти!..

Досі що їм треба тут?
Лиш грабують, крадуть, б'ють...

Заслуговують покари,
Ну чого сюди тікали?“...

---

*) Покровитель і оборонець.

IV.

Поки звірі в лютій злості
Раду радять, діти — гості

Вийшли з замку після сну, —
Чують пісню голосну...

То співали райські птиці,
Африканські. Подивиться

Вирій вийшли Лі й Мирон
Без ніяких перепон.

— Тихо скрізь — в такому разі
Підем трохи по оазі.

І пішли в пустиннім краї,
Мов Адам і Єва в раї...

З пальм, що зрідка тут росли,
Трохи фініків стрясли.

Пожились та й назад
Поверталися, щоб лад

Їжаковій зброї дати
І в дорогу вирушати,

Йти на рідну Україну
Та спинити злу руїну.

Колючок узяти жмут,
Виривати з лютих пут

Батьківщину повноспілу,
Що живою у могилу,

Ледві дише вже, лягла
В тіні кривди, в хмарі зла.

Поспішити й слід було.
Бо нещастя стерегло:

Їстівне зібравши зілля,
Їли діти. Тут Гориля,

Що ходила на розвідки,
Як вродилась ніби: „Дітки!

Я пророчиця пустині
В афріканської богині,

Шле мене святе жіноцтво
Повідати вам пророцтво:

„На розмежжі віковому
Ви прибудете додому,

І не буде там руїни
На роздолах України“.

Та підкравшись, зла Гориля,
Як морська шалена хвиля,

Накотилась і, мов сакви,
Їхні голови під пахви,

Під лахматі підгорнула,
Та до речі так стиснула.

Нижну шийку Лі Гориля,
Що сердешна Лі зомліла.

Лиш твердий Мирон не здався,
І сичав, і тріпотався,

В бік Горилі гострий зуб
Вгородив, волосся скуб...

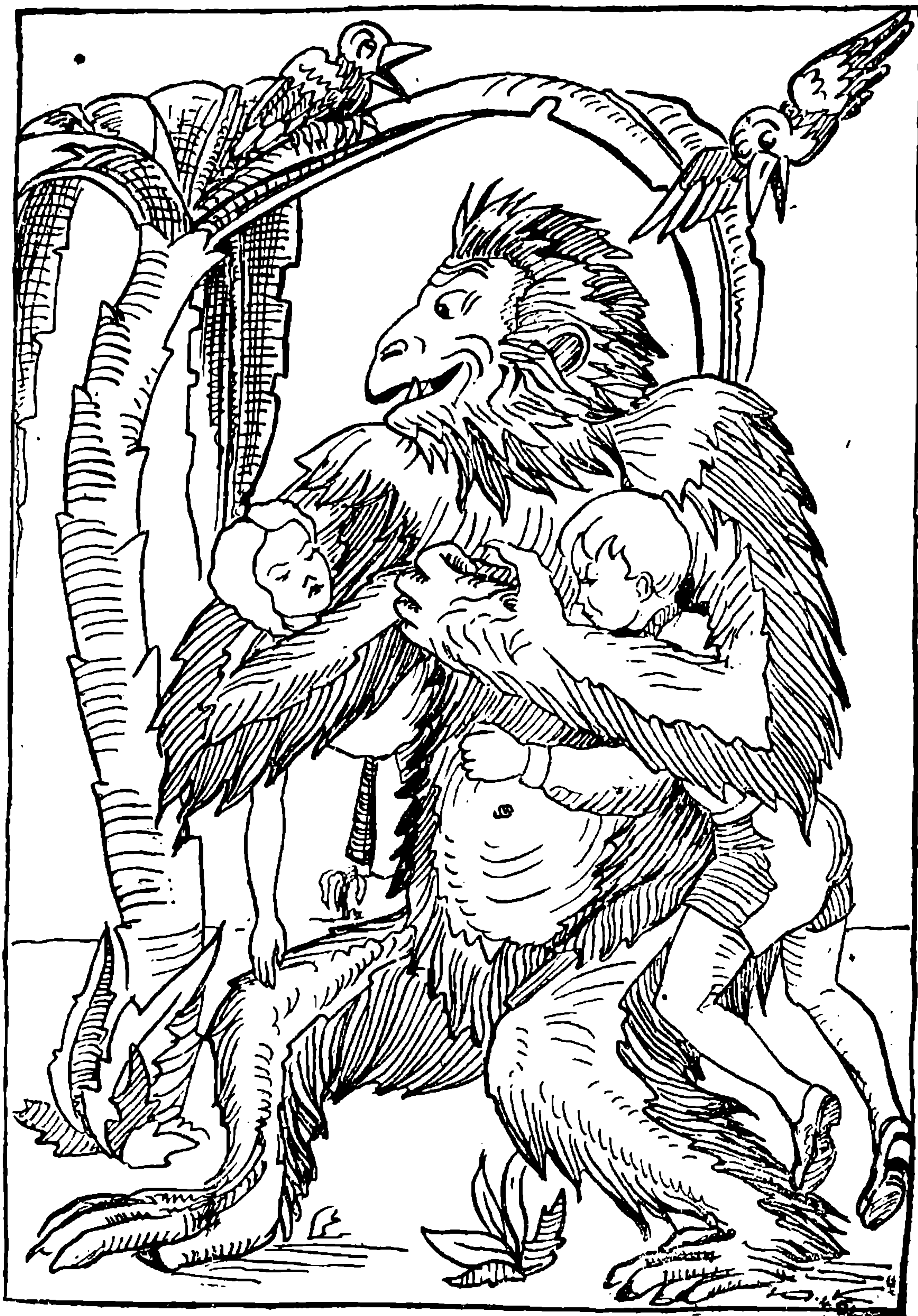
Не здавався лихий нарузі.
Кулаком гатив по пузі.

Та дарма дитячій силі
Перешкодити Горилі!

— Цить, замри мені, злодюго,
— Гне Гориля й тисне туго

Дітям шиї. В стисках муки
Вже Мирон пускає руки,

Мов мотузку, їх розплів,
Весь посинів і зомлів...

Лиш твердий Мирон не здався,
У сичав, і тріпотався.

V.

Дикий вереск знявся, галас,
Як Гориля з дітьми впхалась,

На нараду десятъох,
Приволікши їх обох.

— „Гей, хто в лісі знає бук,
Де засів наш гість борсук?

Де їжачий хитрий замок
І таємний хід під ганок

Їжакової оселі;
Де каміння й горді скелі?

Ними вихід завалить,
Та й дітей тоді судить,“ —

Вирік Лев, — „Але не так! —
Каже Лис, — нехай їжак,

Коли зрадив, завинив,
Хай би честь оборонив!

А щоб зброю в нього взяти, —
Не вбивать, а йменувати

Треба в раду десятъох,
Двадцятьох чи тридцятьох.

Честь одержавши високу,
Він розм'якне й з свого боку

Зброю нам доручить сам,
Доведе, що він не хам

Та що він тверда тварина,
А не капосна людина.“

VI.

За хвилину хитрий Лис
Іжакові руку тис.

Цілував лице негорде
І чіпляв на шию орден.

— „Вчений мужу, цього разу
Ти не з царського наказу,

А від Ради Десятьох
Честь і шану маєш. Ох,

Хоч і жаль Слона — сірому,
Але жити по-новому

Зброя змушує твоя.
То якась лиха Змія

Вплутала дітей між нас.
Це страшне, це лютий час!

Сам ти знаєш: ця проноза
Миру вічного загроза!

Б'є нас велич твого духа.
Але Рада все послуха,

Коли мовиш слово їй
Ну ж ходім туди мерщій!“

VII.

— Гу-гу-гу! — рвонуло в залі.
Їжака в туж мить зв'язали.

— Що, потворо клишонога,
Із людини твориш бога!?

Ну то як, учена шкапо,
Помогли тобі багато

Твої підлі колочки?
Гей, берить мерщій дрючки!

Глянь твої вже чортенята
Міцно зв'язані, багата

Тут вечеря буде нам.,,
Ось вінець тоїм ділам.

Став їжак тоді пророчить:
— „Годі світ увесь морочить,

Досі знали ви грабунки,
Війни-виплід злої думки.

Нині звір лихий — убивник
І сумирний звір — пустинник,

Кожне каже: „Мир і мир,
Мир уздовж і мир ушир.“

Що, потворо клишонога,
Із людини твориш бога?

Я ж кажу: навшкереберть
Піде все, усьому смерть,

Якщо звір у цій годині
Не поступиться людині.“

— „Що, що, що? Що він тут кряче?
Що ти тут верзеш, їжаче?“

Каже Лис, — за вбитих двох
Ось тобі“, — і в ніс торох!

Їжака, та й сам не писнув,
Перекинувсь, тут же й тріснув,

Бо їжак, йдучи до змагу,
В атомову насцагу

Колючки натер доречно
Й став смертельно небезпечний.

Тим то Лис, торкнувшись раз
Їжака, мов свічка, згас.

— „Маєте, — їжак сказав, —
Я ще вас не ображав!“

Тут зірвався рев і галас,
Цегла, камінь, лускіт палиць

— Впало все на їжака.
Лев розлючено гука:

— „Щоб сконав назавжди блуд,
Дозволю самосуд.“

Бийте в спину, у живіт!“...
— Їжакові меркне світ...

Тут камінням розчавила

Їжака звіряча сила

Так на стійці людських прав
Мурдрий муж — їжак сконав.

Але в час цієї забави
Полягли й звірячі лави.

Всі, хто втіху злоби мав,
Їжака торкнувсь, — упав,

Мов підрізане стебельце,
Помирав з розриву серця.

Ще Гориля з буком пхалась,
Алеж тут ударив галас:

— „Стій но, стій, тварино ница!
Бачиш-час уже мириться! —

Лев гукнув, — щоб жить, не схнути,
Миротворцем треба бути.

Щоб не видох увесь звір, —
Таки мусить бути мир!

Мир і буде, тільки треба
Ще дітей стягти до неба,

На гілляку їх мерщій, —
Вирік Лев тут присуд свій.

Гордо потягла Гориля
До останнього насилля,

Наче чорна змора люта...
Та минула дітям скрута —

Поки звірі всі гуртом
Поралися з їжаком,

Поки Лі чутливе серце

З жаху мерло, Мирон скельце

Що його кусок заблис,
Межи пальцями затис,

Ліг він спиною до спини
Лі і каже: „Або згинем,

Або кинемось на штуки —
Визволяти скуті руки.,,

— Ай! кричала Лі від муки,
Коли з мотузом і руки

Різав склом Мирон, а втім
Тих же мук зазнав і він,

Бо обоє так спішили:
Що з мотузям рвали й жили.

Та розкувшись, веселі
Поспішили до оселі

Їжакову взяти зброю
Для останнього двобою.

Мирон повні дві кишені,
Лі у пелену й у жмені

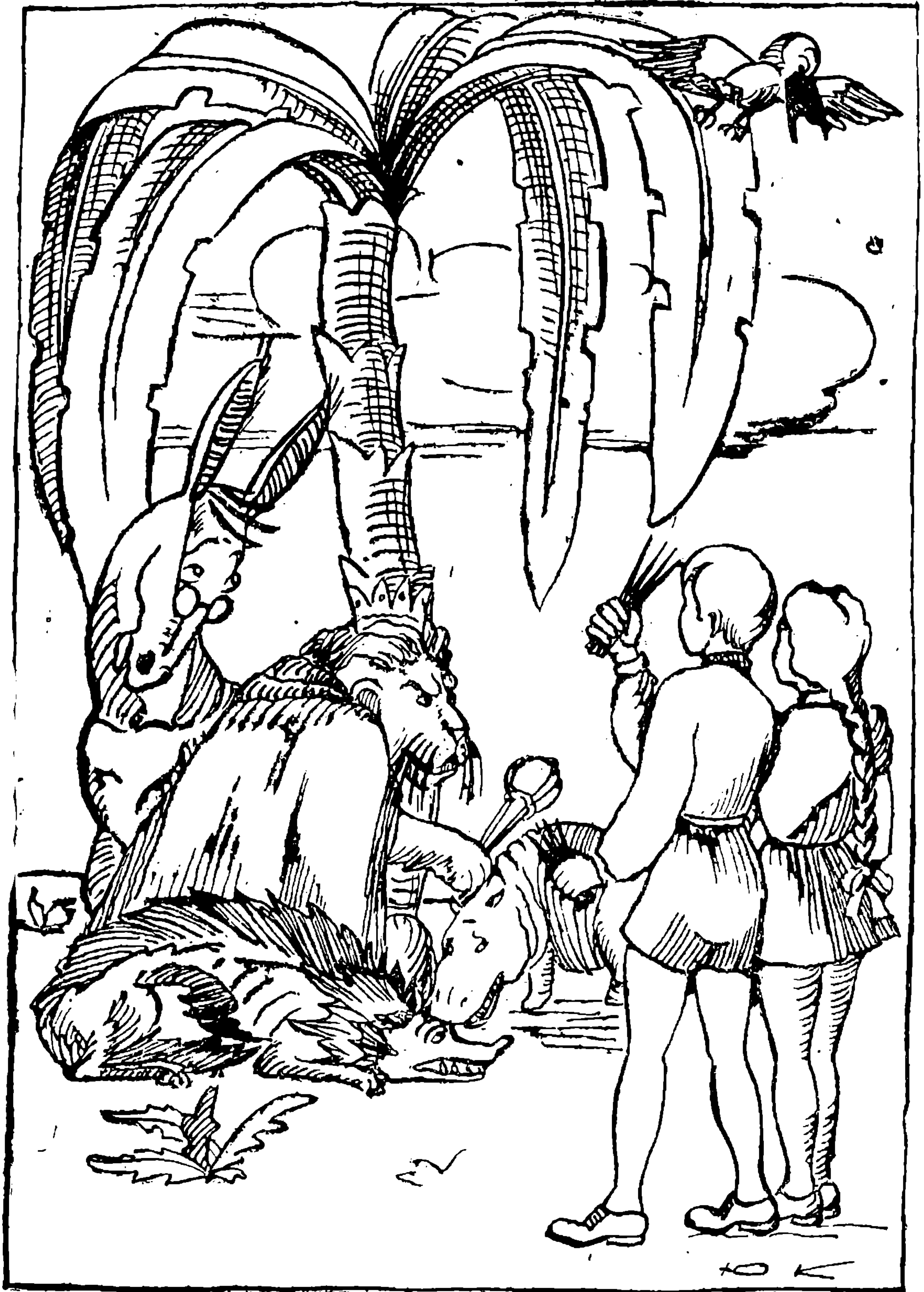
Колючок взяли зловіщих
І, не гаючись, тоді ще

Сміливо пішли і жваво
Проказати звірам право.

— Ну, просіть тепер пощади!
Вічний послух чи заглади?

Вибирайте, — крикнув Мирон
Між ненавистю і миром!

Міг би я вас в порох стерти,

Вадрівши ж атомову зброю,
Знітився й не йшов до бою.

Та не хочу й звірам смерти...

Лев запінений, заїлий
Скочив тут, мов ошалілий.

Вздрівши ж атомову зброю,
Знітився й не йшов до бою!

— „Гоже, Леве, чи не гоже,
Все ж людина звіра зможе;

Звірство — це ж анахронізм,*)
— Лі сказала, — механізм,

Що Їжак побудував,
Став на захист людських прав.

Все, що добре, буде жити,
Все, що зле, вмирать, тужити.

На весні, як смуток знивне,
Коли птаство сміло крикне,

Ми перейдем всі країни,
А почнемо з України;

Край сварні кладем і зваді,
І жорстокості й загладі.

Це й борні людській вінець“
Та бо й казці тут кінець.

---

*) Застаріле явище

Präbst-Aigner, Augsburg, Frauentorstr. 49.

